

III. Z historie české menšinové školy

"Prvé zprávy o státním převratě pronikly do města až 29. října 1918. Zdejší německé obyvatelstvo jej neočekávalo, a bylo proto první čas zaraženo. Asi během týdne přihlásil se pak politický okres moravsko-berounský prostřednictvím zd. tehdy okres. hejtmana Peschka k Sudetenlandu, jehož střediskem byla Opava. Území Sudetenlandu sahalo tehdy až k Hlubočkům, kde byli cestující ve vlaku prohlíženi jako na hranicích. Všichni státní zaměstnanci museli Sudetenlandu složit slib věrnosti a v kraji organisována byla branná moc. V čele akčního výboru na zd. okrese byli Berouňáci: pošt mistr Gilk, zd. učitel Jan Kunz a jeho bratr Lothar Kunz, aktivní nadporučík, dnes tajemník zdejší. hospodářského družstva. Ve městě samém přihlásilo se asi 150 branců. Organizaci jejich napomáhalo velmi to, že v domku č. 25 v Olomoucké ulici bylo tehdy vojenské skladiště, ze kterého byla přihlášeným brancům vydávána výstroj a zbraně. Mnozí, jak se to v té době dělo všeobecně, hlásili prý se k vůli tomu několikrát. Jinak byl v území zachován klid, a když sem těsně před Vánocemi roku 1918 přijelo z Olomouce české vojsko, vzdalo se město bez boje. Česká krev však zde tehdy přece tekla.

Vlak s vojskem zastavil z opatrnosti před Sedmi Dvory. Odtud pak postupovali vojáci k ondrášovskému nádraží ve dvou oddílech. Jeden vrchem a druhý spodkem na Sedmi Dvory. U nádraží se oba srazily, a protože se nepoznaly, střílely po sobě. Jeden vojín byl prý při té přestřelce zabit a několik raněno. Ten čas byl na nádraží berounský starosta Theodor Hufnagel s několika čelnými osobnostmi. Přišli tam jménem města a okolí uvítat české vojsko a měli prý z té přestřelky, které si nedovedli vysvětliti, velký strach. Měšťané prý vůbec s hrůzou očekávali příchodu prvých představitelů nového režimu. Vyprávěl mi zd. krejč. mistr p. Kovář, že k němu tehdy přiběhlo mnoho Němců, kteří se ho dříve pro jeho českou národnost stranili, s prosbou, aby se jich zastal, až ti Češi přijdou."

(Kronika české menšinové školy 1931)

Počátky českého školství spadají v našem regionu do období prvních let existence Československé republiky. Události, které se odehrály v našich pohraničních oblastech bezprostředně po vyhlášení samostatnosti a které tak barvitě vylíčil český učitel Antonín Suchánek, přiměly československou vládu k výměně řady státních zaměstnanců, a to nejen v orgánech státní správy, ale také na poštách, železničních a četnických stanicích apod. Příchod českých úředníků a jejich rodin tak vytvořil podmínky k otevření prvních českých škol.

V roce 1919 vznikla nová kategorie škol, tzv. školy menšinové. V našem případě se jednalo o české školy zřizované v čistě německých okresech. Původně byly všechny podřízeny zemským školním radám, od roku 1921 však přešly pod přímou správu Ministerstva školství a národní osvěty (MŠNO). Dozor nad nimi vykonávali školní inspektoři státních menšinových a národních škol. Do roku 1935 to byl K. Šitavanc, potom J. Jahoda. Jako první byla v roce 1919 otevřena česká škola v Krnově. Po ní následovaly školy v Moravském Berouně, Domašově nad Bystřicí a Budišově nad Budišovkou.

"Zřízení české státní obecné jednotřídní školy v Berouně na Moravě povoleno na základě předběžných přihlášek 14 dítek výnosem Ministerstva škol. a národní osvěty ze dne 7. srpna 1922 čís. 80088/22.... Výsledek. Na vyzvání předsedy komise, aby obec navrhla vhodné

místnosti pro českou školu, navrhuje starosta obce, pan insp. Robert Sommer, že školu možno umístiti v budově spolku Kindergarten Verein v Berouně. Nato odebrala se komise na místo samé a zjistila toto: Stavení jest přízemní a bylo r. 1897 postaveno dle zákonitých požadavků pro účely mateřské školy. Budova obsahuje dvě učebny, každá o podlahové ploše 8m x 5,86m a světlé výšce 3,50m. Každá z nich osvětlena jest 3 okny o světlosti 1m x 1,80m. Domovní chodba jest 2m široká, druhá chodba pak 1,80m.... Jedna místnost slouží místní německé mateřské školce, místnost pak vpravo domovní chodby, která je nabídnuta k účelům právě zřízené české státní školy, slouží dosud jako obchodní místnost pana Jos. Königa. Nabídnutá místnost pro českou školu jest jako provisorium úplně způsobilá.”

(Kronika české menšinové školy 1922)

Popis je to zajisté podrobný, ale kde to vlastně bylo? Šlo o budovu, která stála na místě dnešní Základní umělecké školy v Mor. Berouně, malý přízemní domek na Dvořákově ulici.

Prvním a vlastně také jediným učitelem, který zde po celou dobu existence školy působil a aktivně se podílel na organizaci života české menšiny v Mor. Berouně, byl Antonín Sucháněk. Narodil se 25.5.1897 v Dluhonicích u Přerova. Vystudoval přerovské gymnázium, a když byl v druhém ročníku na učitelském ústavu v Praze (1915), povolali ho do armády a poslali do světové války. Z armády byl propuštěn v říjnu 1919 jako důstojník italských legií. Vzdělání dokončil na učitelském ústavu v Kroměříži v roce 1920.

První dva roky své učitelské kariéry strávil v Boršicích u Buchlovic. Do Mor. Berouna přišel dobrovolně a vydržel zde plných 16 let. V létě 1938 byl náhle přeložen na obecnou chlapeckou školu Žerotínovu do Přerova. Přestože v kronice nenajdeme ani slůvka o tom, proč se tak stalo, můžeme usuzovat, že jako jeden z hlavních organizátorů života české menšiny a funkcionář řady českých spolků (Národní jednoty, Sokola, České veřejné knihovny, Místní péče o mládež aj.), prostě odejít musel, a to co nejrychleji. Nacistům však neunikl. Zprávy z Mor. Berouna o něm hovořily jako o zvlášť extrémním Čechovi, který využíval každé příležitosti k podávání stížností na Němce. V srpnu 1941 byl na udání německého policisty Loserta zatčen a do listopadu 1941 vězněn ve vojenské věznici v Olomouci. Od 1.6.1942 byl dán předčasně do penze a do školských služeb se mohl vrátit až po válce v roce 1945. Zemřel 21.3.1983 ve věku nedožitých 86 let.

Vraťme se však do roku 1922. Dne 31. srpna se konal první zápis dětí do školy. Protože to bylo poprvé, prováděl ho Josef Pilař, učitel menšinové školy z Mariánského Údolí. Celkem bylo zapsáno 6 chlapců a 10 dívek. Z nich však českou řeč ovládalo pouze šest dětí, dvě málo a zbývajících osm dětí bylo "úplných Němců". Všechny tyto děti dosud chodily do německých škol v Berouně, Sedmi Dvorech nebo Ondrášově.

Pravidelné vyučování bylo zahájeno 11. září 1922 se 14 dětmi, neboť 2 žákyně se již stačily odhlásit. Vybavení školy bylo zpočátku velmi skromné. Lavice, židle, tabuli a pár dalších drobností zapůjčila místní německá škola, učebnice dodala česká menšinová škola v Mariánském Údolí. Finanční podpora přišla od Ústředí Národní jednoty v Olomouci (1000,- Kč) a stolové společnosti Fregata Národního domu v Olomouci (200,-Kč). Kamna do třídy se podařilo sehnat až za 3 týdny.

Vedle učitele a správce školy Antonína Suchánka působili na škole učitelka ručních prací Božena Habrdová a katecheta Josef Dosedla, oba do roku 1930. Vyučování probíhalo vlastně po celý den, neboť MŠNO odmítlo "s ohledem na zdravotní důvody" povolit vyučování na

"jednu zápleť", jak to požadovali rodiče žáků ze Sedmi Dvorů a Ondrášova. Děti totiž docházely na oběd domů a za den by tak naběhaly až 5 km.

"Rodiče ohradili se proti tomu, zvláště pro měsíce zimní, kdy by nebylo možno děti 2 x denně do školy posílati na tak velkou vzdálenost. Poněvadž tedy aspoň měsíce letní musí býti vyučování na dvě zápleťe, povolili od 1. dubna, kdy se toto vyučování má počítati, vyučování od 7. hodiny ranní, aby tak byla získána delší polední přestávka, tj. 11 - 13 hod."

(Kronika české menšinové školy 1923)

"Josef Kovář, krejčí v Berouně, si stěžoval, že ho tamní tiskař Emil Hykl přemlouval, aby vzal dítě z české školy. Když však nepořídil, vyhrožoval mu bojkotem zdejších Němců. E. Hykl jest dosud ojedinelý štváč. Pochází prý z české rodiny."

(září 1922)

"Ráno školní oslava za účasti menšiny. Proslov učitelův a recitace žáků. Na budově vyvěšena státní vlajka, ač členové Kinder Verein chtěli to překaziti, protože prý ve smlouvě nájemní o vyvěšení státní vlajky není zmínky."

(28.10.1922)

"Konečně dopraven byl z menšinové školy v M. Údolí štít Národní škola a připevněn nad okna třídy. Čelnější osobnosti německé ještě dopoledne přišly se podívat na první český nadpis v německém Berouně; jinak však u lidu německého nebudí dosud rozhořčení."

(8.11.1922)

"Poštovní schránky, s nichž označení č.s.r. dávno bylo vyškrábáno, byly v poslední noci popsány nápisy, hanobící presidenta a republiku."

(19.1.1923)

"V noci na dnešní den vytloukl neznámý pachatel 2 tabule školních oken. Učiněno hlášení četnictvu."

(24.4.1923)

Nutno přiznat, že česká menšina procházela také svým určitým vývojem a chování některých jednotlivců vzájemnému soužití Čechů a Němců rozhodně neprospívalo. V letech 1922 až 1923 propuklo v Moravském Berouně hned několik afér, z nichž jedna skončila dokonce sebevraždou předsedy místního školního výboru. Němci také těžko nesli, že museli shodit sochu císaře Josefa II. pod Křížovým vrchem. V srpnu 1923 bylo totiž zamítnuto jejich odvolání a socha putovala do hasičského skladu. (Podstavec sochy tam stojí dodnes.) Nápis na podstavci nebo vyvěšení obrazu milovaného císaře na rolnickém plese v roce 1926 bylo považováno za hrubou provokaci, a tudíž zdrojem dalších konfliktů. Přesto lze dvacátá léta hodnotit vcelku pozitivně. Lidé si na sebe zvykali, německé děti se zapisovaly do české školy a naopak. Časem se mezi školami ustálila praxe, podle níž se německé dítě, kterému se nepodařilo zvládnout češtinu nebo si s českými dětmi nerozumělo, mohlo klidně vrátit zpět na německou školu. Počet německých dětí na české škole nebyl nijak malý, započítáme-li i děti

ze smíšených manželství. Byly roky, kdy se na českou školu hlásilo více německých žáků, než bylo možno přijmout. Někdy to však bylo až z důvodů dost kuriózních. Svědčí o tom např. školní zápis z 31.8.1929.

"Z žáků uplynulého školního roku vstoupila A. Petříková do české reálky v Olomouci a H. Havranová do 3. třídy zdejší německé školy obecné. Jazyk vyučovací ovládá dobře 22 žáků, málo 5 žáků a neovládají 4 žáci. Národnosti německé jsou žáci: Krätschmerová M., Matzková H., Schleserová E. a Barfuszová E. Z manželství smíšeného pochází 11 žáků: Juránek H., Dvořák J., Dvořáková M., Kovář O., Semmler A., Semmlerová H., Semmlerová K., Koschaný F., Svozilová E., Rybníčková F. a Gola F. Ze žáků těch má českou matku Koschaný F., ostatní mají českého otce. Česky nemluví v žádné z rodin těchto žáků, poněvadž druhý rodič, až na paní Kovářovou, českého jazyka nezná. České časopisy odbírají z nich, pokud zjištěno, pouze Kovář, Svozil a Gola. Během prvního týdne vyuč. hlásilo se do školy 6 žáků ze zd. něm. školy, protože prý nedostali na něm. škole vánočních dárků."

(Kronika české menšinové školy 1929)

Vývoj v Evropě se však ubíral jiným směrem. Světová hospodářská krize otřásla životními jistotami mnoha lidí a vyvolala novou vlnu sociálních i politických nepokojů. Z Německa k nám začíná pronikat nacismus.

"I ve veřejném životě zdejší lze poslední období znamenati zvýšenou činností německých exponentů národnostních, jmenovitě mezi zd. německou školní mládeží. Stížností na tlučení českých dětí a nadávání jim přibývá. Mizejí české nápisy na německých hostincích a obchodech, ač jsou tyto Čechy dále navštěvovány. Nemalou vinu na těchto poměrech má nejednotnost zdejších hraničářů. Jsou mezi nimi mnozí, kteří následkem smíšeného manželství zapomínají na svou národnost."

(Kronika české menšinové školy 1931)

Ještě v roce 1935 se však zdálo, že vyhrocený německý nacionalismus je záležitostí jen několika politických dobrodruhů a poblázněné mládeže.

"Narozeniny pana presidenta republiky T. G. Masaryka byly zde poprvé oslaveny i Němci a sice společně s Čechy. 6. III. ráno školní oslava. V 11 hodin slavnostní schůze městského zastupitelstva, na které po slavnostní řeči starosty J. Theimera byl pan president Masaryk jmenován čestným občanem města Mor. Berouna. Večer v 7 hodin velký slavnostní průvod městem s hudbou a pak v Německém domě slavnostní akademie. Nejdříve mluvil německy starosta J. Theimer a pak česky pošt. úředník Sedlák z Rýmařova, který v německé vložce děkoval Němcům za uspořádání společné oslavy. Skoro všechny domy v ulicích, kterými se průvod ubíral, byly osvětleny a na náměstí mnohé i prapory ve státních barvách ozdobeny."

První polovina třicátých let byla tedy nejen dobou nástupu nacionalismu a pronikajícího nacismu, ale také dobou obav a strachu z budoucnosti. Němci však už svoje děti do českých škol moc neposílali, ba naopak mnozí Češi zapisovali svoje děti do škol německých. V roce 1938 už bylo všechno jasné.

"Nacionalistická činnost SdP se po připojení Rakouska k Německu zvýšila. 1. 5. uspořádala SdP na náměstí tábor, jehož se zúčastnilo asi 2000 osob. Od toho dne se protistátní činnost

SdP počala stupňovati. K hromadným manifestacím nevídaných rozměrů došlo při oslavách Henleinových narozenin, 8. 5. při odstranění praporu s hákovým křížem s kostelní věže, večer po obecních volbách a při oslavách slunovratu. Naši hraničáři a jejich děti byli zde vystaveni denně provokacím a teroru. Předseda m. odboru Národní jednoty řídící učitel Ant. Suchánek a jednatel tohoto odboru František Hlubinka byli vypovězeni z bytů. Pro nátlak SdP odhlášen z mateřské školy Ota Hanke a nepřihlášeny při zápisu k další návštěvě Inge Weinlichová a Helena Kaligová, z obecné školy odhlášeny Erika Kaligová a Fr. Suchomel... Květnové události ukázaly opět, jak velkou záštitou našeho pohraničí je často zapomínaný drobný hraničář, a že jeho oddanost k republice je tím větší, čím menší jest jeho krajíc denního chleba."

(Kronika české menšinové školy 1938)

Poslední školní rok 1938/39 začal 1. září 1938. Správou školy byl pověřen učitel Lev Pobucký, který přišel z Andělské Hory. Dne 23. září 1938 byla vyhlášena mobilizace. Lev Pobucký narukoval k vojsku a do školy se již nevrátil. Správu školy převzala Leontina Lukášová, učitelka české mateřské školy. Do likvidace školy zbývalo v té době však již několik dnů.

Složení žáků obecné menšinové školy podle zápisů z června daného roku a skutečné stavy k 1.9. téhož roku:

Školní rok	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39
Celkem zapsáno žáků	17	22	24	20	19	20
z toho chlapci	12	10	9	8	6	5
dívky	5	12	15	12	13	15
z Moravského Berouna	12	14	16	16	14	14
z Ondrášova	4	5	5	4	4	6
ze Sedmi Dvorů	0	0	0	0	1	0
z Čabové	1	0	0	0	0	0
ze Dvorců	0	3	3	0	0	0
z české rodiny	8	13	16	12	12	14
ze smíšené rodiny	3	7	6	7	7	6
z německé rodiny	6	2	2	1	0	0
Skutečný stav k 1.9.	19	24	27	20	18	19

Další učitelé české menšinové školy v Moravském Berouně	
Výuka domácích ručních prací	Výuka náboženství
1922 - 1930 Božena Habrdová 1930 - 1936 Marie Kopová 1936 L. Hošková, L. Lukášová 1937 - 1938 M. Sontágová-Battěková	1922 - 1930 Josef Dosedla 1930 - 1932 Vilém Bělák 1932 Augustin Prokop 1933 - 1936 Alois Rossmannith 1936 - 1938 Augustin Prokop

Budova Kindergarten Verein, která stávala na místě dnešní základní umělecké školy v Dvořákově ulici. V její pravé polovině byla umístěna česká menšinová škola.

Česká menšinová škola zůstala v této budově až do svého zrušení v roce 1938

Učitel Antonín Suchánek s žáky české menšinové školy v pol. 30. let

Žáci české menšinové školy - členové Sokola - v tělocvičně německé školy

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ

Země Moravskoslezská Školní okres Olomoucký
 Působení státní školní občasná škola v Moravskoslezsku Baranovské
 Školní rok 1934/35 Číslo 3812

ŠKOLNÍ ZPRÁVA
Baranovské
Kvasilava

namísto dne 11. května v r. 1935 a Moravskoslezsku Baranovské
 v pol. okresu Mor. Baranovské okresní úřad Olomoucký školní úřad
 a 1. třídy v oddělení non-člověk

Ve třídě	I.	II.	III.	IV.
Mužy	1	3	1	1
Ženy	1	2	2	3
P z e b í r á n í				
v učebnicích	8	7	2	2
v odborné umění a výtvarné	3	4	4	3
v proměnách	2	3	3	3
ve čtení	1	3	3	3
v mluvené a v psané řeči	1	3	3	3
na škole	2	2	2	2
v rámci o. Baranovské				
v zeměpisu	1	1	1	1
v dějepisě	1	1	1	1
v přírodopisu	3	1	1	1
v přírodovědě	3	4	4	3
v počtech a měřitelství	2	4	3	2
v kreslení	2	2	2	2
v psaní				
ve sportu	1	1	1	1
v různých pracích výchovných				
v učeb. pracích školních a naučném v dom. životě	1	1	1	1
v tělesné výchově	2	2	2	2
v předložkách nepovinných				
Všechny práce písemných prací	2	3	3	3
Zaměřených učebnicových	3	1	1	1
učebnicových neučebnicových	1	1	1	1
Zpráva byla vyřazena dne <u>11. května 1935</u> v <u>Baranovské</u> školní úřad				

